

Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st.
im. Fryderyka Chopina w Opolu

HARMONIA

WYMAGANIA EDUKACYJNE

opr. dr Zofia Komuszyna

w oparciu o - Jolanta Machała, Ewa Hryniewicka, Małgorzata Kusińska,
Elżbieta Marczyk, Małgorzata Niemczyk,
*Program nauczania harmonii dla ogólnokształcących szkół muzycznych II stopnia
oraz szkół muzycznych II stopnia*
Drugi etap edukacyjny

oraz

opracowanie p. mgr Łukasza Wieczorka *Program nauczania harmonii*, Opole 2023

Na podstawie:

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 28lipca 2023r.
w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa
artystycznego

oraz

Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16maja 2023r.
w sprawie ramowych planów nauczania w publicznych szkołach i placówkach
artystycznych

KL. III, IV, V i VI (SPECJALNOŚĆ INSTRUMENTALISTYKA I RYTMIKA
o sześcioletnim cyklu kształcenia)

KL. II, III i IV (SPECJALNOŚĆ WOKALISTYKA o czteroletnim cyklu kształcenia)
Państwowej Szkoły Muzycznej II st.

Opole 2025

Formy sprawdzania osiągnięć ucznia

1. Częstkowe sprawdziany pisemne - sprawdzające opanowanie bieżących zagadnień.
2. Sprawdziany pisemne określające stopień opanowania materiału teoretycznego, obejmujące większą partię materiału
1. Kartkówki obejmujące co najwyżej trzy ostatnie tematy lekcyjne.
2. Konstrukcje harmoniczne
3. Ćwiczenia przy fortepianie
4. Realizacja projektów indywidualnych
5. Testy.
6. Odpowiedzi ustne obejmujące większą partię materiału lub trzy ostatnie tematy lekcyjne.
7. Ćwiczenia - w zeszytach, przy tablicy, przy fortepianie i na komputerze.
8. Prace domowe.
9. Aktywność na zajęciach, systematyczność pracy ucznia.
10. Korelacja zagadnień z innymi przedmiotami

Kryteria oceniania

W ocenianiu ucznia brane są pod uwagę: stopień posługiwania się wiedzą teoretyczną, rozumienie zjawisk harmoniczych i związków, poprawność realizowania zadań w konstrukcjach 4-głosowych oraz ćwiczeniach na fortepianie.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

1. wykazuje wiedzę i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania danej klasy, będące efektem jego samodzielnej pracy i indywidualnych zainteresowań
2. w sposób wyróżniający i twórczy wykonuje zadania dodatkowe
3. umie formułować oryginalne wnioski, hierarchizować i selekcjonować nabytą wiedzę
4. samodzielnie i twórczo rozwija swoje zainteresowania
5. jest bardzo aktywny na lekcjach

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

1. posiada wyczerpującą wiedzę i umiejętności z materiału nauczania danej klasy i potrafi je zastosować: swobodnie posługuje się wiadomościami i pojęciami, dostrzega związki pomiędzy poszczególnymi zjawiskami harmonicznymi, samodzielnie rozwiązuje zadania harmoniczne i sprawnie wykonuje ćwiczenia na fortepianie
2. wnosi twórczy wkład w wykonywane zadania i ćwiczenia
3. jest bardzo aktywny na lekcjach

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

1. posiada wiedzę i umiejętności z materiału nauczania na poziomie dobrym: ma wystarczające wiadomości, rozwiązuje zadania harmoniczne i wykonuje ćwiczenia na fortepianie z niewielką pomocą nauczyciela
2. jest aktywny na lekcjach

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

1. opanował podstawowe treści i umiejętności objęte programem nauczania: posiada wiadomości niezbędne, rozwiązuje zadania harmoniczne i wykonuje ćwiczenia na fortepianie średnim stopniu trudności z pomocą nauczyciela dostrzega podstawowe związki pomiędzy różnymi zjawiskami harmonicznymi
2. jest mało aktywny na lekcjach

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

1. nie opanował podstawowej wiedzy i umiejętności przewidzianych programem danej klasy
2. nie wykorzystał szans uzupełnienia wiedzy i opanowania podstawowych umiejętności programowych
3. nie jest aktywny na lekcjach

Osiągnięcia ucznia na zakończenie etapu edukacyjnego

Uczeń wykorzystuje wiedzę i umiejętności w działaniach praktycznych i na różnych przedmiotach:

1. umie budować i łączyć trójdźwięki triady harmoniczej w stosunku kwinty i sekundy w postaci zasadniczej i w przewrotach najbliższą drogą i swobodnie;
2. potrafi budować i łączyć cztero- i pięciodźwięki w tonalności dur-moll oraz rozszerzonej (akordy z sekstą, septymą i noną, np. S^6 , D^7 , D^9);
3. umie budować konstrukcje harmoniczej o różnej liczbie taktów z użyciem każdego rodzaju poznanych akordów według podanego sopranu lub funkcji harmoniczych;
4. umie określać funkcje akordów w zadaniach z basem cyfrowanym
5. potrafi posługiwać się różnymi rodzajami dźwięków obcych (w tym pozaakordowych i alterowanych).
6. zna budowę i brzmienie specyficznych akordów, np., neapolitańskiego, tristanowskiego itd;
7. umie stosować figurację w konstrukcji harmoniczej;
8. analizuje pod kątem harmonicznym zapis nutowy utworów z okresu baroku, klasycyzmu i romantyzmu z uwzględnieniem zastosowanych w nich figuracji czy modulacji;

9. potrafi ocenić poprawność wykonywanych zadań;
10. opanował wiadomości o środkach harmonicznym z zakresu harmoniki modalnej oraz systemu funkcyjnego dur-moll.
11. opanował wiadomości o zjawiskach harmonicznym systemu tonalnego dur-moll.
12. wykształcił umiejętności tworzenia konstrukcji harmonicznym z wykorzystaniem akordyki systemu tonalnego dur-moll.
13. wykształcił umiejętności praktycznego posługiwania się określonymi środkami harmonicznymi z zakresu harmoniki systemu funkcyjnego dur-moll.
14. dysponuje aparatem pojęciowym niezbędnym w opisie, analizie i interpretacji środków oraz zjawisk wertykalnych i wertykalno-horyzontalnych wykorzystywanych w muzyce systemu funkcyjnego dur-moll.
15. umiejętnie wykorzystuje wiedzę harmoniczną podczas innych zajęć ogólnoteoretycznych, takich jak:
 - a) kształcenie słuchu – rozpoznawanie oderwanych od kontekstu lub powiązanych ze sobą harmonicznym struktur akordowych,
 - b) historii muzyki z literaturą muzyczną – analiza harmoniczna (słuchowa oraz zapisu nutowego) jako pomoc w analizie powstania, rozwoju i rozpadu systemu dur-moll w poszczególnych epokach, kierunkach, formach i stylach muzycznych,
 - c) analiza dzieła muzycznego – wnikliwa analiza harmonii jako jednego z elementów dzieła muzycznego tak w oderwaniu jak i w korelacji z pozostałymi elementami.
 - d) zasady muzyki z elementami edycji nut – umiejętność zapisu za pomocą edytora nut przebiegów harmonicznym.
16. odzwierciedla i potrafi kreatywnie wykorzystać korelacje przedmiotu harmonia z innymi dyscyplinami muzycznymi, takimi jak instrument główny czy gra zespołowa.
17. dokonuje analizy na podstawie pracy z tekstem nutowym w oparciu o znajomość literatury muzycznej.

OGÓLNE CELE EDUKACYJNE:

1. Wiedza: przyswojenie wiedzy z zakresu harmonii systemu tonalnego dur-moll.
2. Umiejętności: wykorzystanie w praktyce zdobytych wiadomości do analizy i interpretacji utworów muzycznych.
3. Kompetencje: pogłębianie i aktualizowanie wiedzy oraz doskonalenie umiejętności zawodowych, w tym z wykorzystaniem technologii informacyjnej i komunikacyjnej.

SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

Kl. III (Specjalność Instrumentalistyka i Rytmika) oraz

pierwszy okres kl. II (Specjalność Wokalistyka)

Uczeń potrafi:

- wykazać się biegłą znajomością koła kwintowego do 7 znaków oraz triad harmoniczných w odmianach gam dur/moll do 7 znaków;
- dostrzegać relacje zachodzące między trójdźwiękami;
- zadbać o biegłość w sprawnym posługiwaniu się trójdźwiękami w różnego rodzaju zadaniach;
- wykazać się wiedzą z zakresu podstawowych pojęć związanych z systemem dur/moll
- budować w fakturze czterogłosowego chóru mieszanego oraz w grze na fortepianie trójdźwięki triady harmoniczných w postaci zasadniczej we wszystkich pozycjach i układach;
- łączyć w fakturze czterogłosowego chóru mieszanego oraz w grze na fortepianie; trójdźwięki triady harmoniczných w postaci zasadniczej w stosunku kwinty i sekundy ściśle oraz swobodnie;
- powtarzać w fakturze czterogłosowego chóru mieszanego oraz w grze na fortepianie trójdźwięki triady harmoniczných w postaci zasadniczej;
- analizować proste przebiegi harmoniczných pod kątem występowania w nich trójdźwięków triady harmoniczných w postaci zasadniczej;
- tworzyć w fakturze czterogłosowego chóru mieszanego oraz w grze na fortepianie zwroty melodyczne o charakterze zakończeniowym : kadencje małe -doskonałą (autentyczną), plagalną (kościelną), zawieszoną (półkadencją) oraz kadencje wielkie - doskonałą i doskonałą rozszerzoną;
- analizować proste przebiegi harmoniczných pod kątem występowania w nich kadencji;
- wykazać się znajomością dźwięków obcych I i II rodzaju (akcentowanych i nieakcentowanych);
- analizować proste przebiegi harmoniczných pod kątem występowania w nich dźwięków obcych I i II rodzaju (akcentowanych i nieakcentowanych);
- scharakteryzować zjawisko opóźnienia dźwięku i przedstawić związane z nim zasady;
- realizować zadania z podanymi funkcjami z zastosowaniem opóźnień w wybranych głosach;
- wskazać opóźnienia w sfigurowanej melodii;
- posługiwać się opóźnieniami w ćwiczeniach;
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające opóźnienia składników akordu;
- przedstawić zasady stosowania dominanty z podwójnym opóźnieniem;
- stosować figurację w głosach, w prowadząc dźwięki obce nieakcentowane;
- wskazywać dźwięki obce w sfigurowanej melodii;
- posługiwać się dźwiękami obcymi nieakcentowanymi w ćwiczeniach praktycznych;
- analizować akordy z precyzyjnym dookreśleniem nazw dźwięków obcych nieakcentowanych;

SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

Kl. IV (Specjalność Instrumentalistyka i Rytmika) oraz

drugi okres kl. II (Specjalność Wokalistyka)

Uczeń potrafi:

- określać warunki użycia I i II przewrotu trójdźwięku;
- dbać o płynną linię basu w konstrukcji harmoniczej;
- realizować praktycznie na fortepianie i pisemnie zadania z podanymi funkcjami lub sopranem, stosując I i II przewrót;
- określić postać i funkcję trójdźwięku triady w przykładzie z literatury muzycznej;
- analizować przykłady z literatury muzycznej wykorzystujące trójdźwięki triady harmoniczej w postaci zasadniczej i w przewrotach;
- budować w gamach durowych i molowych (także w ich odmianach) trójdźwięki na II, III, VI i VII stopniu;
- nadawać trójdźwiękom na stopniach pobocznych nazwy funkcyjne;
- realizować praktycznie na fortepianie i pisemnie zadania z podanymi funkcjami lub sopranem, stosując trójdźwięki na stopniach pobocznych;
- analizować harmonicznie miejsca występowania trójdźwięków na stopniach pobocznych oraz dokonywać ich interpretacji funkcyjnej (dokonywać wyboru funkcji akordu i uzasadniać ten wybór);
- łączyć trójdźwięki w pokrewieństwie tercjowym z zachowaniem dźwięków wspólnych lub ruchem przeciwnym;
- budować i prawidłowo łączyć akord neapolitański z innymi akordami; także w ramach kadencji plagalnej;
- dostrzegać różnice pomiędzy odmianami skal w aspekcie melodycznym i harmonicznym
- analizować przykłady z literatury muzycznej wykorzystujące różne skale – w kontekście harmonicznym
- stosować w fakturze czterogłosowego chóru mieszanego oraz w grze na fortepianie akord w niepełnej postaci;
- omówić genezę powstania notacji basu cyfrowanego;
- odczytywać oznaczenia dla trójdźwięków triady harmoniczej w postaci zasadniczej i w przewrotach oraz trójdźwięków na stopniach pobocznych w systemie basu cyfrowanego

SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

Kl. V (Specjalność Instrumentalistyka i Rytmika) oraz

kl. III (Specjalność Wokalistyka)

Uczeń potrafi:

- wykazać się znajomością budowy D7 we wszystkich postaciach
- wskazać dysonanse harmoniczne w D7 i je rozwiązać;
- rozwiązywać D7 w postaci zasadniczej i w przewrotach na T oraz zwodniczo;
- stosować D7 wraz z rozwiązaniem w zadaniach pisemnych i praktycznie na fortepianie;
- przedstawić zasady regularnego i nieregularnego rozwiązywania składników D7;
- omówić zasady stosowania niepełnej D7 i realizować je w ćwiczeniach;
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające D7;
- wskazywać dysonanse harmoniczne w S6 i prawidłowo je rozwiązywać;
- rozwiązywać S6 w postaci zasadniczej i przewrotach;
- realizować pisemnie i praktycznie kadencje z S6;
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające S6;
- wykazać się znajomością budowy dominanty chopinowskiej;
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające dominantę chopinowską;
- wymienić oznaczenia w systemie basu cyfrowanego dla czterodźwięków;
- realizować zadania kształtujące umiejętność odczytania basu cyfrowanego dla czterodźwięków;
- stosować różne sposoby rozwiązania D7 bez prymy, D9 bez kwinty i D9 bez prymy na T;
- rozpisywać i realizować praktycznie przebieg funkcyjny z D7 bez prymy, D9 bez kwinty i D9 bez prymy oraz harmonizować sopran, stosując te akordy;
- dokonywać analizy funkcyjnej akordów w przykładach z literatury muzycznej zawierających różne formy D;
- realizować zadania kształtujące umiejętność odczytania basu cyfrowanego dla pięciodźwięków;
- budować D pozorne do wskazanych stopni gam;
- realizować praktycznie ciągi D pozornych w tonacjach durowych i molowych;
- dokonywać analizy harmonicznej ze wskazywaniem D pozornych;
- budować i określać funkcyjnie czterodźwięki i pięciodźwięki na wszystkich stopniach gam i w każdej odmianie;
- łączyć akordy septymowe i nonowe z innymi akordami oddalonymi o kwintę w dół, sekundę w górę i tercję w dół;
- realizować zadania pisemne i praktyczne zawierające akordy septymowe i nonowe;
- omówić związki występujące pomiędzy akordami septymowymi a akordami z dodaną sekstą
- wyjaśnić pojęcie wychylenia modulacyjnego;

- wymienić i rozpoznawać różne formy D i S wtrąconej
- omówić różne formy wtrąceń i zapisać je (D wtrącona, S wtrącona, równoczesne wtrącenie S i D, wtrącenie wsteczne, wtrącenie do dominanty z podwójnym opóźnieniem, wyrzutnia – elipsa);
- dostrzec związek pomiędzy konkretnym wychyleniem modulacyjnym a kadencją;
- realizować praktycznie krótkie konstrukcje harmoniczne z zastosowaniem S i D wtrąconych oraz ciągi D wtrąconych (na przemian septymowa i niepełna septymowa);
- rozpisać podane funkcje i zharmonizować sopran stosując akordy wtrącone;
- realizować zadania praktyczne z zastosowaniem akordów wtrąconych;
- podać definicje progresji modulującej i niemodulującej;
- realizować praktycznie progresję wznoszącą i opadającą w oparciu o podany wzór;
- wyszukiwać w literaturze progresje i analizować je;

SZCZEGÓŁOWE CELE EDUKACYJNE

Kl. VI (Specjalność Instrumentalistyka i Rytmika) oraz

kl. IV (Specjalność Wokalistyka)

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić pojęcie modulacji diatonicznej;
- odróżnić modulację diatoniczną bezpośrednią od pośredniej;
- analizować przykłady z literatury muzycznej zawierające modulację diatoniczną;
- wyjaśnić pojęcie alteracji i wskazać różnicę pomiędzy alteracją pozorną a rzeczywistą oraz modulującą i niemodulującą;
- wskazać najczęściej stosowane formy alteracji w dominancie i subdominancie w tonacjach durowych i molowych;
- wyjaśnić zjawisko dysalteracji;
- zagrać i rozpoznać akord tristanowski oraz omówić warianty jego interpretacji;
- interpretować i stosować akordy alterowane – pisemnie i praktycznie;
- wskazać i opisać akordy alterowane w tekście muzycznym;
- objaśnić rolę alteracji w modulacji chromatycznej;
- wyjaśnić pojęcie modulacji chromatycznej;
- wymienić sposoby modulowania chromatycznego przez akordy niealterowane i alterowane;
- dokonywać analizy harmonicznej przykładów z literatury muzycznej zawierających modulacje chromatyczne;
- wyjaśnić pojęcie modulacji enharmonicznej;
- dokonywać analizy harmonicznej przykładów z literatury muzycznej zawierających modulacje enharmoniczne;
- stosować zdobytą wiedzę w działaniach twórczych.